

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

Διαπολιτισμική Παιδαγωγική στο Νηπιαγωγείο

2: Πολιτισμική Ετερογένεια στο πλαίσιο της Παγκοσμιοποίησης

Αρβανίτη Ευγενία

ΤΕΕΕΑΠΗ, Πανεπιστήμιο Πατρών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
 - που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
 - που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο
- Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Σημείωμα Αναφοράς

- Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Αρβανίτη Ευγενία 2015. «Πολυπολιτισμικότητα και Σχεδιασμοί Μάθησης». Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <https://eclass.upatras.gr/courses/PN1549/>

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σκοπός ενότητας

- Να οριοθετηθούν έννοιες όπως νεωτερικότητα και παγκοσμιοποίηση, ομογενοποίηση
- Να αναδειχθεί ο ρόλος της διαπολιτισμικής προσέγγισης στην εκπαίδευση σε ένα παγκοσμιοποιημένο πλαίσιο

Περιεχόμενα

- Η εισαγωγική παρουσίαση που ακολουθεί εστιάζει στην τάση για ομοιογενοποίηση/αφομοίωση, αλλά και στην ετερογένεια του σύγχρονου κόσμου.
- Ακολουθεί μια πρώτη οριοθέτηση της σύγχρονης εκπαίδευσης -με διαπολιτισμικό προσανατολισμό- στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης.

Το πλαίσιο: Νεωτερικότητα

- Μια μορφή κοινωνικής οργάνωσης που χαρακτηρίζει τις σύγχρονες κοινωνίες και προέκυψε από μια σειρά ιστορικών διεργασιών
- Από το λόγο του Διαφωτισμού / 18^{ος}
- Ανάπτυξη καπιταλισμού και βιομηχανισμού
- Εθνικό κράτος σχηματισμός σύγχρονων τάξεων
- Μετάβαση από τη θρησκευτικότητα στην κοσμικότητα

Ιδέες νεωτερικότητας

- Ορθολογικός εαυτός, συνειδητός, αυτόνομος, ικανός για γνώση
- Αυτογνωσία και γνώση μέσω της λογικής
- Η γνώση που παράγεται από τον αντικειμενικό ορθολογικό εαυτό είναι επιστήμη ..
- Μια αλήθεια ... επιστημονική
- Η γνώση/αλήθεια/ επιστήμη οδηγεί στην πρόοδο/ τελειότητα
- Η επιστήμη αναλύει όλες τις ανθρώπινες συνήθειες
- η λογική κρίνει το τι είναι αλήθεια /σωστό
- Το οποίο είναι σταθερό
- Η επιστήμη είναι ουδέτερη και αντικειμενική

Μετανεωτερικότητα / μεταβάσεις

- Από το βιομηχανισμό στην κοινωνία της πληροφορίας / νέα τεχνοκρατική εργατική ελίτ
- Από το φορντισμό στον μεταφορντισμό (ευέλικτη μεταποίηση, αυτοματισμός της ποικιλίας, πολυεξειδικευση της εργασίας – ο χειρώντακτας εργάτης στο περιθώριο)
- Από το εθνικό κράτος στην παγκόσμια κοινότητα / αλληλεξάρτηση
- Αμφισβητείται πια η δυνατότητα του νεωτερικού λόγου να παράγει κανονιστικές αρχές αναλλοίωτες

Χαρακτηριστικά μετανεωτερικότητας

- Απροσδιοριστία του πραγματικού
- Η τυχαιότητα
- Η σχετικότητα
- Αμφισβήτηση της δεσμευτικής αντικειμενικότητας
- Ριζική απόρριψη καθολικής σκέψης
- Αδέσμευτη χειραφέτηση της ατομικότητας

Ομοιογενοποίηση

- Θεωρία προσαρμογής στην κυρίαρχη κουλτούρα (Gordon, 1964)
- Επιπολιτισμός & Αφομοίωση στα πλαίσια του έθνους-κράτους (μέχρι τη δεκ. 1960)
- Το έθνος αποτελεί ένα ενιαίο, καθολικό και συμπαγές πολιτισμικό και πολιτικό σύνολο.
- Υπάρχουν 4 επίπεδα αφομοίωσης- όχι βαθμίδες (Esser στο *Βεντούρα, 2006*):
 - Γνωστική (εκμάθηση γλώσσας)
 - Δομική (επαγγελματική κινητικότητα)
 - Κοινωνική (δίκτυα, συμμετοχή)
 - Ταυτότητα
- Η *εθνική-ατομοκεντρική* ταυτότητα οριοθετείται στα πλαίσια της κοινής γλώσσας, θρησκείας, εθνικής συνείδησης και καταγωγής και του κοινού συστήματος αξιών και συμβόλων (μέσα από την ιδεολογία, ιστοριογραφία, λογοτεχνία & γλώσσα) (Gellner 1992)
- Η συνειδητοποίηση της ταυτότητας περνά μέσα από την μη αποδοχή του πολιτισμικά «άλλου», ο οποίος παρουσιάζεται ως πρόβλημα –δυσαναλογία
- Ωστόσο το αφομοιωτικό μοντέλο δεν επικράτησε

Ετερογένεια και Παγκοσμιοποιημένο πλαίσιο

- i. Διεθνικότητα
- ii. Παγκοσμιοποίηση
- iii. Πολιτισμική παγκοσμιοποίηση
- iv. Νέα Ομοιογενοποίηση

ι. Η Διεθνικότητα

- Διεθνικότητα (transnationalism) είναι η υπέρβαση των πολιτισμικών και κρατικών ορίων καθώς δομούνται νέοι τρόποι διαμόρφωσης και διαχείρισης της απόστασης και του συνανήκειν σε ένα παγκόσμιο περιβάλλον
- **Δημιουργία νέων διεθνικών κοινοτήτων** (π.χ. διεθνικές διασπορές) που αναπτύσσουν νέες συλλογικές ταυτότητες και μορφές αλληλεγγύης χωρίς να ταυτίζονται με έναν χώρο.
- **Απεφαδοποίηση του εθνοτισμού και της ταυτότητας**
- **Νέα εννοιολόγηση του χρόνου και του τόπου** (σχετική αυτονόμηση του χώρου λόγω ΜΜΕ, δίκτυα μεταφορών, κτλ.) και εμφάνιση νέων διεθνικών κοινωνικών χώρων- *τριαδικές σχέσεις*
- **Παγκόσμια συνείδηση που αμφισβητεί την αποκλειστική σχέση με το κράτος- έθνος** (π.χ. Διπλός εθνικισμός, πολλαπλές ταυτότητες, μετασχηματισμός εθνικής ταυτότητας)
- **Νέοι τρόποι πολιτισμικής αναπαραγωγής** (υβριδισμός, συγκρητισμός, νέες εθνότητες) και **μετασχηματισμού-** (Vertovec, 1999)

ii. Παγκοσμιοποίηση ή παγκοσμιότητα

- Είναι ένα ευέλικτο, ανταγωνιστικό και υπερεθνικό σύστημα οργάνωσης της οικονομικής, κοινωνικής, πολιτικής και πολιτισμικής δραστηριότητας, ανταλλαγής και επικοινωνίας
- Περιλαμβάνει διαδικασίες που ενισχύουν και πολλαπλασιάζουν
 - την οικονομική συστηματοποίηση,
 - τις διεθνείς/κοινωνικές σχέσεις και αλληλεξαρτήσεις μεταξύ παγκόσμιου και τοπικού και
 - τη δημιουργία ενός μαζικού - τυπτοποιημένου παγκόσμιου πολιτισμού
- Η παγκοσμιοποίηση αξιοποιεί και εντατικοποιεί την ετερογένεια

Παγκοσμιοποίηση / φάσεις

- Ιδιαίτερα αισθητή από τη δεκαετία του 1990
- Συγκέντρωση κεφαλαίου (Amin, 1997)
- Μερκαντιλισμός (1500-1800)/ατλαντικά κέντρα
- Κλασική περίοδος (1800-1945)/ εθνικά κράτη
- Περίοδος μεσοπολέμου (1945-1990)/πολυεθνικές εταιρείες
- Φάση ανοιχτού καπιταλισμού (1990-)/ σε λίγους

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ

- Αποεθνικοποίηση των εθνικών κρατών
- Ασυμμετρίες μεταξύ πολιτικού και οικονομικού επιπέδου
- Διαφοροποίηση στον τρόπο οργάνωσης της εργασίας
- Ανάπτυξη δύο ταχυτήτων
- Κοινωνικές μεταβολές

Κοινωνικός μετασχηματισμός 1

- **Νέες σχέσεις παραγωγής/ παραγωγικότητα μέσω εκσυγχρονισμού-ευελιξίας-προσαρμοστικότητας**
- **Εξειδικευμένοι εργαζόμενοι/ εργαζόμενοι μάζας**
- **Διαμόρφωση κοινωνίας –δικτύου και οικειοποίηση κεφαλαίου/ μέτοχοι/στελέχη εταιριών/golden boys**

Κοινωνικός μετασχηματισμός 2

- Νέες σχέσεις μεταξύ κοινωνικών τάξεων
- Κοινωνική πόλωση/ βοράς – νότος
- Κοινωνικός αποκλεισμός / συρρίκνωση μεσαίας τάξης – προνομιούχοι της ανώτερης τάξης – νεόπτωχοι- νέοι άνεργοι
- Δύο τύποι εργαζομένων
 - Αυτοί που παράγουν τη γνώση /πληροφορία
 - Οι μη απαραίτητοι – οι αναλώσιμοι εργάτες της μάζας
- Διαμερισματοποίηση και ατομικοποίηση του εργατικού δυναμικού

Δραστηριότητα

- Μελετήστε τους ορισμούς της παγκοσμιοποίησης από μελετητές (Νικολάου, 2011, σελ. 42)
- Παρουσιάστε έναν ολοκληρωμένο ορισμό

Χαρακτηριστικά Παγκοσμιοποίησης

- Νέες συλλογικότητες
- Η γνώση είναι άυλο κεφάλαιο
- Οικονομικές, πολιτικές, κοινωνικές συγκρούσεις
- Η παγκοσμιοποίηση μια διαδικασία κοινωνικών μεταβολών σε όλες τις κοινωνικές σφαίρες και σε πολυδιάστατη επέκταση
- Συνεχής αλληλεπίδραση πολιτισμών και προτύπων
- Με διομαδικές συγκρούσεις και επαναδιαπραγμάτευση των αντιλήψεων περί διαφορετικότητας

Οικονομική παγκοσμιοποίηση

- Συγκροτείται μια παγκόσμια αγορά (διεθνές οικονομικό σύστημα) εμπορευμάτων, κεφαλαίων, τεχνογνωσίας και εργασίας.
- Πολυεθνικές εταιρείες & Παγκόσμιο εμπόριο: Από τα εμπορεύματα στα άυλα αγαθά/υπηρεσίες.
- Άνοιγμα, διασύνδεση και κρίσεις των αγορών σε παγκόσμια κλίμακα.
- Διεθνής καταμερισμός του εργατικού δυναμικού & δημιουργία νέων μορφών διεθνούς μετανάστευσης (π.χ sojourners).
- Οργανωσιακός οικουμενισμός (μάνατζμεντ και εταιρική κουλτούρα)

Συνεχής μετασχηματισμός, μεγάλη έκταση / ταχύτητα/ συχνότητα αλλαγών, ανατροπές, αποσταθεροποιητικές τάσεις, αβεβαιότητα και ανασφάλεια.

(Waters, 1995)

Πολιτική παγκοσμιοποίηση

- Η κρίση – ο περιορισμός του έθνους-κράτους. Η νέα παγκοσμιότητα αναπτύσσεται χωρίς ‘υποκείμενο διακυβέρνησης’, αφού δεν υπάρχει παγκόσμιο κράτος.
- Η εθνική κυριαρχία επαναοριοθετείται με βάση την ικανότητα εθνικής πολιτικής διαχείρισης και τους υπερεθνικούς οργανισμούς διακυβέρνησης (G-8, ΠΤ, ΔΝΤ).
- Διεθνείς – διεθνικές σχέσεις και πολιτική
- Παγκόσμια θέματα όπως ανθρώπινα δικαιώματα, οικολογία, τρομοκρατία, κτλ.
- Ζητούμενο είναι η διαμόρφωση μιας παγκόσμιας αντίληψης δημοσίου συμφέροντος.

Η νέα φύση της πολιτικής

- Από την ελίτ της εξουσίας σε ελίτ/δίκτυα συμφερόντων-τομέων-οργανισμών-ατόμων-θεσμών από την εξουσία
- Η δυσφήμιση της πολιτικής
 - Ύπαρξη πραγματικών εξουσιών που κατευθύνουν την πολιτική χωρίς ανάληψη ευθυνών και νομιμοποίησή τους
 - Εξαναγκασμός της πολιτικής για απεμπόληση των εξουσιών της
 - Αντι-οικολογική βιομηχανία
 - Ρόλος ΜΜΕ.. Κατακερματισμός της πληροφορίας / επιφανειακή ενημέρωση

Το μειωμένο κράτος

- Το κράτος όλο και λιγότερο ρυθμίζει τις αγορές, ενώ διορθώνει τις ανισότητες που δημιουργούν
- Διεθνικοί οργανισμοί διοεκδικούν την άσκηση πολιτικής εξουσίας (ΟΟΣΑ, G20, G8)
- Multilateral Agreement of Investment /εταιρείες με δύναμη κράτους
- Τα κράτη χάνουν την κυριαρχία τους/ είναι απλά ακόμη μια αρχή εξουσία

iii. Πολιτισμική παγκοσμιοποίηση

- **Μετάβαση από τις παραδοσιακές στις πλουραλιστικές ετερογενείς κοινωνίες (π.χ. οι παγκόσμιες πόλεις, πολυπολιτισμικές κοινωνίες).**
- **Η αποσύνδεση του εθνοτισμού από την εδαφικότητα**
- **Η δημιουργία μιας παγκόσμιας καταναλωτικής κουλτούρας που οριοθετεί την ατομική ταυτότητα και την αισθητική αυτοέκφραση (Robertson, 1992).**
- **Η δημιουργία μιας παγκόσμιας συνείδησης - συλλογικότητας στα όρια της ομοιογενοποίησης και της ετερογένειας (Papastergiadis, 2000).**
- **Η διεθνοποίηση των τοπικών πολιτισμών και η εξειδίκευση του παγκόσμιου πολιτισμού (Cohen, 1997) κάτι που αποτρέπει την ομοιογενοποίηση (local/global approach).**

Ο πολιτισμός της πραγματικής εικονικότητας- των απεικονίσεων

- Η μετατροπή των σχέσεων εμπειρίας
 - Εξασθένιση πατριαρχίας
 - Νέα μοντέλα οικογένειας / κοινωνικοποίησης
 - Ισότητα των δύο φύλων
 - Νέες βασικές ικανότητες των ατόμων: ευελιξία και όχι υπακοή, δημιουργικότητα νέων τρόπων και όχι μίμηση, νέες σεξουαλικότητες και ρόλοι φύλων, νέοι τρόποι επικοινωνίας
- Η αλλαγή αντίληψης του χώρου-χρόνου

Δραστηριότητα

- Αντιπαραβάλλετε το χρόνο και το χώρο στη βιομηχανική εποχή και στην εποχή της πληροφορίας
- (Νικολάου, 2011, σελ. 64)

Η παγκόσμια κουλτούρα

- Η προοδευτική πολιτισμοποίηση της κοινωνικής ζωής που επιτυγχάνεται με την εντατικοποίηση των κοινωνικών σχέσεων και την ανταλλαγή συμβόλων επιτρέπει έναν διαρκή πολιτισμικό μετασχηματισμό.
- Τα πολιτισμικά ρεύματα διαπερνούν τα σύνορα (μέσα από τις επικοινωνίες και το εμπόριο) και επιβάλλουν μια νόρμα διαπολιτισμικής διασύνδεσης (Hall, 1992).
- Η συνεχής ανταλλαγή πολιτισμικών πρακτικών και συμβόλων επιτρέπει την πολιτισμική συγχώνευση και όσμωση με νεωτερικό τρόπο.
- Τόσο η πολιτισμική όσο και η οικονομική παγκοσμιοποίηση αναπαράγει ένα ενιαίο αλλά όχι ομοιογενοποιημένο παγκόσμιο σύστημα.

Μια τυπολογία πολιτισμικής ετερότητας

- Η παγκόσμια κουλτούρα διαμορφώνεται και μετασχηματίζεται από στοιχεία που αλληλοεπιδρούν και σχετικοποιούν το ένα το άλλο δημιουργώντας συγκρητιστικά και υβριδικά πολιτισμικά προϊόντα (Featherstone, 1990).
- Τα πεδία ροής πολιτισμικών προϊόντων και αναδημιουργίας της παγκόσμιας κουλτούρας περιλαμβάνουν:
 - την κινητικότητα των ατόμων (ethnoscape)
 - Τη διάδοση της τεχνολογίας (technoscape)
 - Τη διάδοση του κεφαλαίου (finanscape)
 - Τη διάδοση της πληροφορίας (mediascape)
 - Τη διάδοση των πολιτικών ιδεών και αξιών (ideoscape)
 - Τη διάδοση των θρησκευιών (sacriscape) – (Appadurai, 1990)

Παγκόσμια συλλογικότητα

- Η παγκοσμιοποίηση συμβάλλει στη συγκρότηση μιας νέας συλλογικής-ατομικής οικουμενικής ταυτότητας (μετα-εθνική ταυτότητα) που ωστόσο μπορεί να θέσει το άτομο σε μια κατάσταση ανομίας (Apple, 2001)
- Η παγκοσμιοποίηση επιτυγχάνει την εντατικοποίηση της παγκόσμιας συνείδησης μέσα από τη σχετικοποίηση των ατομικών και εθνικών πρακτικών και την αναγωγή τους σε διεθνικά σύμβολα και πρακτικές.

iv. Νέα Ομογενοποίηση

- Η υπερεθνική συγκρότηση των οικονομιών οδηγεί σε νέες μορφές αφομοίωσης και νέους εθνικισμούς (21ος αιώνας)
- Νέος *πολιτισμικός ρατσισμός* και *ξενοφοβία* στη βάση της πολιτισμικής ταυτότητας και της διαφορετικότητας λόγω οικονομικής και πολιτικής ανασφάλειας (ανεργία, οι 'χαμένοι' του εκσυγχρονισμού, παγκόσμια τρομοκρατία)
- Διακρίσεις με βάση τις πολιτισμικές διαφορές και όχι την φυλετική ανωτερότητα που παραπέμπουν σε ένα εξωραϊσμένο παρελθόν χωρίς ανισότητες και ανασφάλειες και με κοινή εθνική ταυτότητα
- Η ξενοφοβία και η προκατάληψη είναι ένας μηχανισμός άμυνας/εναντίωσης απέναντι σε κοινωνικές ομάδες όπως ανώτερα στρώματα, μετανάστες, ή ο πολιτισμικά «άλλος». Αυτή η στάση επαναβεβαιώνει την εθνική ταυτότητα σε καιρούς κρίσης δίνοντας την αίσθηση της νομιμοποιημένης ιδιοκτησίας της κοινωνίας/κοινότητας (Cahill, 2001)
- Νέες ανισότητες
- Η διεθνικότητα και η αφομοίωση δεν είναι ασυμβίβαστες έννοιες

Ο ρόλος της εκπαίδευσης

- Knowledge workers:
- Πώς αντιλαμβανόμαστε τον όρο αυτόν;
- Πώς αντιλαμβάνεστε το ρόλο της εκπαίδευσης στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο πλαίσιο;

Το παγκόσμιο εκπαιδευτικό πλαίσιο

- Διεθνοποίηση της γνώσης και των προγραμμάτων σπουδών
- Διαχείριση πολιτισμικής και όχι μόνο πολυμορφίας
- Η εκπαίδευση ως οικονομική σταθερά που διαμορφώνει παγκόσμιους πολίτες, εκπαιδευόμενους, εργαζόμενους
- Τα σχολεία ως μαθησιακές κοινότητες παραγωγής γνώσης
- Οργάνωση μαθησιακών εμπειριών που θα επιτρέπουν τη συνεργατική, ευέλικτη και μετασχηματίζουσα μάθηση
- Οι εκπαιδευτικοί ως φορείς κοινωνικής αλλαγής (& reflective practitioners)

Το σύγχρονο σχολείο ανταποκρίνεται/οικοδομεί έναν κοινωνικοπολιτικό και πολιτισμικό πλουραλισμό με

- Νέες πολυσύνθετες ταυτότητες (πολιτειακές, ατομικές, εθνικές, εργασιακές, διασπορικές)
- Διεθνή δίκτυα επικοινωνίας και συνεργασίας
- Νέες επικοινωνιακές, συνεργατικές και μαθησιακές ικανότητες (ανήκειν & μετασχηματισμός)
- Διαπολιτισμική συνείδηση & ικανότητα μετασχηματισμού
- Σημαντικός προσανατολισμός του σύγχρονου σχολείου είναι η καθιέρωση μιας διαπολιτισμικής προσέγγισης/παιδαγωγικής.

Η Διαπολιτισμική Παιδαγωγική

- Αποτελεί μέσο που διαχειρίζεται την ετερογένεια και
 - διαμορφώνει μια φιλοσοφία κατανόησης και αποδοχής της πολιτισμικής ετερομορφίας του σχολείου
 - Διαμορφώνει θετικές στάσεις
 - Καλλιεργεί τη συνείδηση και τον αναστοχασμό για τον κοινωνικό και πολιτισμικό πλουραλισμό
 - διαχειρίζεται την ετερομορφία μέσα από σύνθεση και δημιουργική αντιπαράθεση
- Στόχοι της
 - Ενσυναίσθηση
 - Αλληλεγγύη
 - Διαπολιτισμικός σεβασμός
 - Διαχείριση ετερότητας και συνεργατικότητα

Επιλογικά

- Η διαπολιτισμική/πολυπολιτισμική εκπαίδευση επαναοριοθετείται με βάση:
- Την αλληλεπίδραση/σύνδεση παγκόσμιου και τοπικού (παγκοσμιο-τοπικοποίηση)
- Την πολιτισμική και γλωσσική ετερότητα και πολυμορφία
- Την διεθνή και διαπολιτισμική ανταλλαγή & οργάνωση προγραμμάτων (Cahill, 2001)

Πηγές για την ενότητα

- Βασικές πηγές αποτελούν τα βιβλία
 - *Ένταξη και Εκπαίδευση των Αλλοδαπών Μαθητών στο Δημοτικό Σχολείο: Από την «ομοιογένεια» στην πολυπολιτισμικότητα.* (Νικολάου, 2001) (<http://hippothoe.lis.upatras.gr/cgi-bin-EL/egwcgi/332276/showfull.egw/1+0+1+full>)
 - *Διαπολιτισμική διδακτική* (Νικολάου, 2011) (<http://hippothoe.lis.upatras.gr/cgi-bin-EL/egwcgi/332276/showfull.egw/1+0+3+full>)
 - *Εκπαίδευση και Ετερότητα: Ζητήματα Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης* (Γκότοβος, 2003)
 - *Εισαγωγή στην πολυπολιτισμική εκπαίδευση* (Banks, 2002) (<http://hippothoe.lis.upatras.gr/cgi-bin-EL/egwcgi/332276/showfull.egw/3+0+1+full>)
- Το συνοδευτικό υλικό κάθε παρουσίασης

Τέλος Ενότητας